

Fot. ze zbiorów Instytutu Nauk o Sztuce KUL

MARIA SZYMANOWICZ
(31 VII 1955–3 XII 2024)

Zmarła po nawrocie choroby nowotworowej, z którą zmagiała się ponad osiem lat. Pomysłodawczyni i autorka pięciu tomów zwartych i aneksu monumentalnej *Polskiej Bibliografii Organów*, jedynej na świecie adnotowanej bibliografii organologicznej, nad którą pracowała przez dwie dekady życia, specjalistka z zakresu historii organów i muzyków kościelnych, rzeczoznawca ds. organów w diecezji radomskiej i archidiecezji lubelskiej, wieloletnia kierowniczka Katedry Instrumentologii oraz dyrektorka Instytutu Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Maria Szymanowicz urodziła się w Radomiu. W rodzinnym mieście ukończyła szkołę podstawową (SP nr 3) i średnią (Technikum Budowlane), swoje kształcenie wieńcząc egzaminem dojrzałości w Zespole Szkół Zawodowych w Radomiu. Głębokie wychowanie religijne i żywe zainteresowanie muzyką przyczyniły się do decyzji o podjęciu studiów w Instytucie Muzykologii Kościelnej KUL (1976–81),

sfinalizowanych pracą magisterską pt. *Struktura brzmieniowa organów Stanisława Jagodzińskiego*, napisaną pod kierunkiem ks. dr. hab. Jana Chwałka. W grudniu 1981 r. Maria Szymanowicz złożyła egzamin licencjacki (wymagany do przyjęcia na studia doktoranckie na Wydziale Teologii). U ks. Chwałka w 1982 r. rozpoczęła prace nad rozprawą doktorską pt. *Organy w kościołach dekanatu jedlińskiego i dekanatów radomskich (studium historyczno-instrumentoznawcze)*, którą obroniła w kwietniu 1991 roku. Habilitowała się w 2007 r. na podstawie książki *Organy w kościołach diecezji radomskiej. Historia i stan obecny* (Lublin, Wydawnictwo Polihymnia). W 2009 r. uzyskała awans na stanowisko profesora uczelni.

Akademickie życie zawodowe związała z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Od I X 1982 r. aż do śmierci była zatrudniona jako wykładowca na kierunku muzykologia (początkowo w Instytucie Muzykologii Kościelnej, od roku 1990 w Instytucie Muzykologii, od roku 2019 w Instytucie Nauk o Sztuce), a przez pierwszych sześć lat pracy dodatkowo pełniła obowiązki sekretarza Instytutu. Po habilitacji, I X 2007 r., objęła wakujące stanowisko kierownika Katedry Instrumentologii w Instytucie Muzykologii KUL, a w l. 2015–17 piastowała funkcję kuratora Katedry Etnomuzykologii i Hymnologii KUL. W 2014 r. wybrano ją na dyrektora Instytutu Muzykologii KUL na Wydziale Teologii KUL na czteroletnią kadencję¹.

Ważnym elementem aktywności śp. Profesor Szymanowicz była działalność dydaktyczna. Koncentrowała się ona wokół zajęć z zakresu organologii (seminaria: doktoranckie, magisterskie i licencjackie, wykłady monograficzne, zajęcia z historii organów w Polsce i organoznawstwa) oraz historii muzyki (klasycyzmu i romantyzmu, a także historii instrumentów muzycznych). Wypromowała dwunastu doktorów, sześćdziesięciu czterech magistrów i sześćdziesięciu sześciu licencjatów muzykologii. Młodzi adepci muzykologii potrafili docenić jakość prowadzonych zajęć, wyróżniając ją doroczną statuetką Pedagoga Roku, jak również nagrodą dla najbardziej wymagającego wykładowcy na kierunku. W l. 2002–05 była opiekunem studentów muzykologii, a od 2005 do 2010 r. kuratorem Koła Naukowego Studentów Muzykologii KUL².

Prowadzone przez Profesor Szymanowicz badania naukowe również koncentrowały się na zagadnieniach organologicznych. Niewątpliwie *opus vitae* śp. Zmarłej stanowiła Polska Bibliografia Organów. Ta, jedyna na świecie, adnotowana bibliografia organologiczna ukazywała się w kolejnych tomach poczynając od roku 2011, obejmując łącznie 3410 tekstów³. W recenzji pierwszego tomu prof. Jerzy Gołoś pisał:

- 1 W 2019 r. Instytut Muzykologii połączono z Instytutem Historii Sztuki, powołując Instytut Nauk o Sztuce na Wydziale Nauk Humanistycznych KUL.
- 2 Zob.: Andrzej Gładysz, „Bibliografia prac Profesor Marii Szymanowicz”, *Roczniki Humanistyczne* 73 (2025), zesz. 12 *Muzykologia – zeszyt specjalny*, s. 12–13.
- 3 *Polska Bibliografia Organów* (dalej jako PBO): PBO, t. 1, Lublin 2011; PBO, t. 2, Lublin 2014; PBO, t. 3, Lublin 2018; PBO, t. 4, Lublin 2020; PBO, t. 5, Lublin 2023; PBO – Aneks I, *Folia Organologica* 7 (2024), s. 19–39.

„O *Polskiej Bibliografii Organów* pióra Marii Szymanowicz mogę się wyrazić w samych superlatywach. Jej dzieło jest ewenementem nie tylko w skali krajowej [...]. Jestem przekonany, że [...] spotka się z bardzo przychylnym przyjęciem w światowym środowisku organoznawczym”⁴. Zgodnie z przewidywaniami dzieło zyskało bezdyskusyjne uznanie w środowisku specjalistycznym⁵.

Tym niemniej dorobek Zmarłej z zakresu organologii był znacznie szerszy. Obejmuje łącznie dziesięć książek, czterdzieści cztery artykuły naukowe, dwa hasła encyklopedyczne, siedem redakcji monografii wieloautorskich (z tego sześć w ramach serii *Studia Organologica*) i szesnaście publikacji popularnonaukowych⁶. Główne obszary badawcze to historia organów na terenie diecezji radomskiej i sandomierskiej oraz archidiecezji lubelskiej⁷, a także zagadnienia związane z inwentaryzacją zabytkowych instrumentów⁸.

Zmarła była również recenzentką w przewodach habilitacyjnych i doktorskich oraz autorką recenzji wydawniczych kilkunastu monografii naukowych oraz szeregu artykułów. Należała do rady naukowej czasopisma *Folia Organologica*.

W sposób istotny i niezwykle cenny z perspektywy dziedzictwa dorobek ten uzupełniają opracowane przez śp. Marię Szymanowicz karty inwentaryzacyjne organów dawnego województwa radomskiego (dziewięćdziesiąt dwie sztuki – na zlecenie Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie) oraz województwa lubelskiego (sześćdziesiąt siedem sztuk – na zamówienie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie)⁹. Zebrana podczas tych prac dokumentacja była punktem wyjścia dla szeregu cennych ustaleń.

Ważnym aspektem pracy badawczo-dydaktycznej na polu organologii oraz muzyki kościelnej była własna praktyka Profesor Szymanowicz. Po gruntownym wy-

4 Jerzy Gólos, [recenzja wydawnicza PBO, t. 1, Lublin 2011].

5 Franciszek Koenig, „Polska bibliografia organów prof. Marii Szymanowicz jako narzędzie badań organoznawczych”, *Folia Organologica* 3 (2020), s. 81–91. Równocześnie publikacja wzbudziła dyskusję środowiska bibliometrystów, zob.: Jakub Maciej Łubocki, „Uwagi bibliografa nad *Polską Bibliografią Organów* Marii Szymanowicz”, *Roczniki Biblioteczne* 61 (2017), s. 305–16.

6 A. Gładysz, „Bibliografia prac”, s. 7–15.

7 Zob. m.in.: *Organy w kościołach Radomia*, Lublin 1997; *Organy w kościołach diecezji radomskiej: Historia i stan obecny*, Lublin 2006; „Organy w kościołach dekanatu kazimierskiego w XVIII wieku (na podstawie akt wizytacyjnych)”, *Additamenta Musicologica Lublinensia* 4 (2008), s. 127–55; „Organy w kościołach dekanatu chodelskiego w XVIII wieku (na podstawie akt wizytacyjnych)”, *Roczniki Teologiczne* 63 (2016), zesz. 13, *Muzykologia*, s. 203–20; „Wiadomości o organach w *Kronice Diecezji Sandomierskiej z lat 1914–1992*”, w: *Studia Organologica*, t. 6, red. Maria Szymanowicz, Lublin 2018, s. 335–44; „Organy w kościołach dekanatu opatowskiego diecezji sandomierskiej: Instrumenty niezachowane w świetle źródeł archiwalnych”, *Roczniki Humanistyczne* 69 (2021), zesz. 12, *Muzykologia*, s. 83–100.

8 „Refleksje inwentaryzatora zabytkowych organów”, w: *Współczesna polska religijna kultura muzyczna jako przedmiot badań muzykologii: Zakres pojęciowy, możliwości badawcze*, red. Bolesław Bartkowski, Lublin 1992, s. 117–19; „Inwentaryzacja zabytkowych organów w Polsce. Cel i dokonania”, *Liturgia Sacra* 2 (1996) nr 1–2, s. 87–94; „Za czy przeciw zabytkowym organom? Spojrzenie inwentaryzatora zabytków i organistki”, w: *Muzyka i śpiew liturgiczny*, red. Jan Zimny, Sandomierz 2002, s. 173–80.

9 A. Gładysz, „Bibliografia prac”, s. 13.

kształceniu organistowskim realizowanym na studiach z muzykologii kościelnej pod okiem śp. Gizeli Skop, w l. 1979–81 śp. Maria posługiwała jako organistka Kościoła Akademickiego KUL, a od 1981 r. przez szereg lat w parafii w św. Józefa w Radomiu (Księża Pallotyń). W l. 1991–2007 była również wykładowcą w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Radomiu. Swoje muzyczno-liturgiczne doświadczenia zawarła m.in. w dwóch wydaniach opracowanych propozycji pieśni na rok liturgiczny¹⁰ oraz artykułach naukowych¹¹. W ostatnich miesiącach życia pracowała nad leksykonem muzyków kościelnych diecezji sandomierskiej.

Maria Szymanowicz dostrzegła znaczenie popularyzacji efektów prowadzonych w Instytucie i Katedrze badań naukowych. Inicjowała i wspierała organizację krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Dwukrotnie uzyskała nagrodę zespołową Rektora KUL za działalność organizacyjno-dydaktyczną, związaną m.in. z opracowywaniem programów studiów.

Zmarła angażowała się w działalność eksperckich gremiów kościelnych, wspierając swoją wiedzą z zakresu organów Diecezjalną Komisję ds. Muzyki i Śpiewu Kościelnego w Radomiu oraz Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej w Lublinie (od roku 2021). Była członkiem Towarzystwa Naukowego KUL (od 1990 r.) oraz Radomskiego Towarzystwa Naukowego (od 1995 r., w dwóch kadencjach zastępcą przewodniczącego Komisji Rewizyjnej).

Śp. Maria Szymanowicz została doceniona odznaczeniami państwowymi i resortowymi, wśród których były: Złoty Medal za Długoletnią Służbę (2016), Medal Kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych „Pro Patria” (2020), Brązowy Krzyż Zasługi (2021) oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej (2024), którego nie zdążyła już osobiście odebrać¹².

Odeszła od nas Osoba wrażliwa i zaangażowana społecznie, zasłużona badaczka i dydaktyk. Niech odpoczywa w pokoju wiecznym!

Andrzej Gładysz

10 *Propozycje pieśni na niedziele, uroczystości i święta roku liturgicznego*, dodatek nutowy, Lublin 2003; wyd. 2 rozszerzone, Lublin 2013.

11 „Rejestracja i wykorzystanie głosów w akompaniamencie organowym”, w: *Służba ołtarza: Organista i organy*, red. Romuald Rak, Katowice 1985, s. 63–71; „Możliwości wykorzystania wolumenu brzmieniowego organów w akompaniamencie do śpiewów liturgicznych”, w: *Muzyka i śpiew kościelny: Kształcenie organistów*, red. Jan Zimny, Sandomierz 2004, s. 156–63.

12 A. Gładysz, „Bibliografia prac”, s. 14.